

ספר

יפה תואר

ביאור המדרש רבה לספר בראשית

מאת אדם גדול בענקים

מוהר"ר שמואל יפה אשכנזי זצ"ל

כרך ראשון

פרשת בראשית

נרמס בפירדא שנת תנ"ב

ועתה יוצא לאור במהדורת צילום

ע"י חוצאת ח. וגשל ירושלים

עיה"ק ירושלים תובב"א

תשמ"ט

זית רענן פרי

יפה תואר

המעטור ומחולר מרקמה * 'מכנית כלל חומה * אשר
 דנה שמואל כנויות הרחה * לא יערכנה זהב ואדכחויים
 ומרגליות דומה * אשר און ותקו וזכר המחור הגדול המופלג
 בחכמה * תעלתי ומדגתו חין לרוממה * מהרר
 שכוואל יפה אישגור חדס גדול בענקים *
 קמו היה נודע למרחקים * ואהל שמשו ורח כאור יקר
 בק' קושטגטיבה * וככל אשר יפנה יסביל בנוף
 לכס, אחרי * נועם באוריו וכחפוזיזהב במשכיות כסף כאשר
 עין נפק דראה השם אל לבו אל החיבור הנדב הזה קרוב
 לכל אשר יקרהו באמת וחייה למשיב נפש * וידד כמטר
 על גו להנמיח צינים ופרקוים וינא וכלהם עם כל אשר לא
 יעלה על שמים שואו גם עריו יתן נפתו להבין ולהשכיל בה
 דבר אמת לאמתו * והנה בעיון כהידד עיונה כמד עיונה *
 נוסף על קוטינים ימים וסדירים * באופיות וכמבב כאשר
 קניכם החונה השדים ?

נדפס

פירדא

טח ק' פ

בבית הקצין הסנהני ראלוף הקרומס כהר'ר צבי הירש
 כהר'ר יוסף הלוי רל * שנת ואביא אתכם אל ארץ
 תחיים ארץ צבי לפי
 תוב

רבינו שמואל יפה אשכנזי וחבוריו

רפ"ה. אביו ר' יצחק יפה (נפטר בשנת שי"ט בהיותו כבן תשעים) היה צדיק מופלג ורבינו כתב עליו "בזכותו כל הדור היה זוכה בלי ספק". לרגל עסקיו נתפס האב למלכות ונגזר דינו למיתה ולא היה יכול להנצל אלא אם היה ח"ו ממיר דתו, ומסר עצמו למיתה וכמעט שהוצא להורג עד שברגע האחרון בוטל גזר הדין והשלטונות צוו לשחררו.

כפי ששמו של רבינו מעיד עליו, יצאו אבותיו מארצות אשכנז. בכמה ספרים שחברו צאצאיו של רבינו יואל סירקיש בעל "בית חדש" (הבי"ח) נאמר כי הבי"ח הוא בן משפחתו של הרב בעל "יפה תארי". כך נאמר בשערים של הספרים "אור יקרות ולוית חן" (זולקווא תצ"ב), "מנורת זכריה" (פרנקפורט דאודר תקל"ו), "הלכות עולם" (זולצבך תקט"ז), "תפארת הצבי" (זולקווא תקס"ג), "עץ הדעת טוב" (וורשה תרכ"ג), ועוד. הקשר בין משפחת הבי"ח ורבינו בעל "יפה תארי" אינו ברור. אולם ר' יוסף כהן-צדק כותב בקונטרס "שבת אחים" (פטרבורג תרנ"ח, עמ' 74-75) כי קבלה בידו שיחוס המשפחה הוא כדלהלן: בקהלת פראג היה פרנס ושמו ר' יוסף יפה, ולו שלשה בנים: הראשון הוא ר' יצחק יפה, והוא אביו של רבינו. לדברי ר' יוסף כהן-צדק עזב ר' יצחק את מולדתו ועבר לאיטליה, ומשם כנראה הגיע לתורכיה. הבן השני הוא ר' אברהם יפה, אביו של הג"ר מרדכי יפה בעל הלבושים, והבן השלישי הג"ר משה יפה, שהיה דיין בקראקא וחיבר "סדר גיטין" (נזכר על ידי הרמ"א בספר "דרכי משה"), והוא זקינו של הרב בעל "בית חדש". עד כאן יחוס משפחת אבותיו של רבינו, ואם קבלה היא נקבל. על כל פנים, לפי סדר הזמנים אפשרי שרבינו בעל "יפה תארי" היה בן-דודו (שני בשני) של הרב בעל הלבושים. כפי שנראה להלן, גם חבר רבינו סדר גיטין כדרך שחבר דודו הג"ר משה יפה מקראקא. רבינו למד תורה מפי רבו המובהק ר' יצחק אבן לב, מגדולי חכמי תורכיה בדורו, שהיה ראש ישיבה בשלוניקי (מה שכתב הרב חיד"א בספר "שם הגדולים" שרבינו היה תלמיד הרב יוסף אבן לב, כנראה צ"ל ר' יצחק אבן לב). כמו כן למד אצל הג"ר שמואל סבע (גיסו של מרן ר' יוסף קארו) שהיה ראש ישיבה באדריאנופול ובקושטא, ורבינו היה לו כעין תלמיד-חבר. רבינו גם קבל תורה מפי ר' שלמה אלקבץ והוא מביאו

סדרת הספרים שלפנינו: "יפה תואר", "יפה ענף" ו"יפה קול", הם הפירוש המקיף והחשוב ביותר למדרשי חז"ל. לא בכדי זכה פירוש זה להתפרסם בכל תפוצות ישראל, בהיותו מיוסד על בקיאות עצומה בכל ספרי רז"ל ויושר הגיון. כמעט אינו מניח מאמר במדרש שאינו מפרשו, וביאורו משלב באופן נפלא את דרך הפשט ודרך הדרש. רבני קושטא כותבים בהסכמה ל"יפה תארי" לבראשית "לא היתה כזאת מיום הוסד אבן פנת בינת בנין המדרש". אף ר' חיים אבולעפיא אב"ד אזמיר, שהוציא לאור את "יפה קול" על שיר השירים, כתב על פירוש זה למדרש: "לא מצאו ידיהם ורגליהם בבית המדרש... עד בא... המאיר לארץ ולדרים הרב הגדול שמואל בקוראי שמו, כמוהר"ר שמואל יפה זלה"ה, עשה אזנים לתורה... פתח לה פתחא כפתחו של אולם, שנה ופיר"ש... כל דבור ודבור". עד היום מרבים לומדי תורה בכל אתר ואתר ללמוד בספרי רבינו, למרות שהספרים אזלו מזמן מן השוק ותלמידי חכמים מחפשים אותם כמטמונים. נצביע על העובדה שבספר "מעם לועז" מרבה באופן מיוחד להביא מדברי רבינו. מחכמי דורינו נציין במיוחד את הגה"ק הרבי מסאטמאר זצ"ל שהרבה ללמוד בספריו של רבינו והוא מרבה להביא מדבריו בספריו "יואל משה" ו"דברי יואל", ומסתמך עליהם כעל אחד מגדולי הדורות אשר עליהם נשען בית ישראל.

המחבר "מרא דאגדתא" רבי שמואל יפה אשכנזי היה מגדולי חכמי תורכיה בדור דעה של רבותינו מהר"י בן לב, מהרשד"ם, מהראנ"ח וחבריהם ומסר נפשו לפרש אגדות חז"ל. בשערים של "יפה תארי" לשמות-ויקרא נאמר על רבינו "אשר היה פאר הדור והדרו בקרב מחננו... קושטנדינה". הוא זכה לבאר את מדרש רבה לתורה, מדרש חמש מגלות, מדרש שמואל ואגדות תלמוד ירושלמי, וכמו כן חיבר ספר דרשות בשם "יפה עינים" שאף אותו אנו מדפיסים כאן. כן חיבר ספר מפתח לאגדות חז"ל וביאור על תנ"ך, זאת בנוסף לחבוריו בהלכה, שנוכרים לקמן*. רבינו המחבר נולד בעיר ברוסה, בערך בשנת

* עקרי תולדותיו נאספו על ידי ר"מ בניחו במאמרו "רבי שמואל יפה אשכנזי - מקצת דברים עליו ועל ספריו", תרביץ מב (תשל"ג). הדברים כאן מיוסדים בעקר על דבריו.

לדפוס ועל אחת כמה וכמה קשה היה להדפיס מחמת ההוצאה הכספית הגדולה. במאמצים רבים ובמסירות נדפסו רבים מהספרים שחיבר, אולם חלק מהם עדיין לא נדפס ומצפה לגואלו. מקצתם אף אבדו במשך הזמן. אף על פי כן, בגלל חשיבותם של ספרי רבינו, דווקא הספרים הגדולים יותר נדפסו כמה פעמים, מחמת חביבותם בעיני לומדי תורה.

חבורו העקרי של רבינו הוא פירושו למדרש רבה **"יפה תאר"**. הוא החל לחבר אותו עוד בגיל צעיר, בטרם מלאו לו שלשים שנה, ויותר מעשרים וחמש שנים עמל וטרח לתקנו ולשכללו. כאמור סיים את כתיבת החיבור בשנת שמ"א. בסוף כתב היד של ספר דברים כותב רבינו כי השלימו ביום ב בעשור לחודש אדר שנת שמ"א בעיר אדריאנופול. בשנת שמ"ז החל בהכנות להדפיס את **"יפה תאר"** על בראשית, אולם לא איסתייעא מילתא והספר הובא לדפוס בויניציאה רק אחרי פטירתו, בשנת שני"ז. גם לאחר שהספר הובא לדפוס עדיין נמשכו הקשיים וההדפסה התעכבה משך קרוב לעשר שנים ורק בסוף שנת שס"ו נסתיימה ההדפסה. חשובי הרבנים בתורכיה ובאיטליה, כמו הרב דון תם אבן יחיא והרב ר' יוסף פארדו החשיבו מאוד את הספר וסייעו בכספם להדפסה. אחרי שנשלם הספר בדפוס התקין ר' יצחק, בנו של המחבר, מפתח למאמרי חז"ל שנמצאים בספרים אחרים של מדרש רבה ונתפרשו ב"יפה תאר" על בראשית.

"יפה תאר" לבראשית נדפס שנית בפראג בשנת תמ"ט ושלישית בפירדא בשנת תנ"ב, ומאז ועד היום לא נדפס הספר. **כאן אנו מדפיסים אותו בצילום מדפוס פירדא תנ"ב, והוספנו את המפתח מדפוס ויניציאה.**

הפירוש לשמות רבה נדפס על ידי ר' מנחם יפה, נכדו של רבינו, בויניציאה בשנת תי"ז. קודם שהצליח להביא את הספר לדפוס עברו עליו הרפתקאות רבות: בדרכו לאיטליה עם כתבי היד של **"יפה תאר"** ו"יפה ענף", כדי להדפיס אותם, פגעו בו שודדי ים ועמדו עליו להרגו, ובנס ניצל ואף כתבי היד ניצלו. בין כך ובין כך אבד את כספו ושוב לא היה יכול להדפיס את הספר. לפיכך החליט לחזור לתורכיה ולהקדים ולהדפיס את **"יפה תאר"** על ויקרא, שהוא קטן ממנו בכמות. החלק על ויקרא נדפס בקושטא בשנת ת"ח. ר' מנחם התאמץ להשיג עזרה להדפיס גם את ספר שמות, אולם באותם ימים הגיעו לקושטא השבויים והפליטים שנמלטו מפולין מחמת גזירות ת"ח ויהודי קושטא עסקו בפדיון שבויים ולא יכלו לסייע להדפסת ספרים. לפיכך התעכבה הדפסת ספר שמות והוא נדפס רק כעבר עשר שנים, בשנת תי"ז. הרב ר' משה זכות הגיה את ספר שמות,

כמה פעמים בספר **"יפה תאר"** (דרוש ההספד שהספיד רבינו את ר"ש אלקבץ נמצא בכתב יד). בשנת שכ"ד נתמנה רבינו לרב באחד ה"קהלים" בקושטא, כנראה בק"ק אשכנזים. הוא גם עמד בראש ישיבה חשובה והעמיד תלמידים ומהם יצאו רבנים ומרביצי תורה. בהקדמה לספרו **"יפה מראה"** כתב **"עינא ולבא כל ימי צבאי בגרסיהו טרידי, גירסא דינקותא בבי מתיבתא בהלכתא רבתא לאסוקי שמעתתא ופלפולא דחברותא"**. תקופה מסוימת התגורר רבינו באדריאנופול ושם השלים בשנת שמ"א את ביאורו על מדרש רבה לתורה. כמה פעמים מוצאים אנו את רבינו חותם על תקנות ופסקים ואגרות יחד עם חבריו רבני העיר קושטא: בשנת שכ"ד חתם על תקנה בענין איסור ריבית, שנכשלו בו בקהלות מסוימות באיטליה ורבני קושטא עמדו בפרץ והזהירו לבל יפרצו איסור חמור זה. בשנת שני"א חתם על פסק דין בענין איסור סתם יינם (הפסק נדפס בספר **"יין המשומר"** לרה"ק ר' נתן שפירא) ובסוף ימיו, בערך בשנת שני"ד, חתם על אגרת למען פדיון שבויים.

רבינו נפטר ביום יט אלול שני"ה. תאריך פטירתו נרשם בכתב יד של דרשות רבינו שנמצא באוסף בניהו בירושלים. מבניו של רבינו ידועים בנו הבכור ר' יוסף, שהיה תלמיד חכם גדול ורופא וחתם עם רבני קושטא בהסכמה לספר **"יפה תאר"** לבראשית. ר' יוסף גם כתב שיר לכבוד ספרו של אביו. תשובה ארוכה ממנו בדיני ממונות נדפסה בשו"ת ראני"ח סי' סד. בן שני הוא ר' יצחק, שנפטר שנים אחדות אחרי פטירת אביו. הוא השתדל בהעתקת ספרי אביו ובהתקנתם לדפוס. בשנת שע"ז ישב בבית דין באזמיר וקבל עדות בענין קדושין (שו"ת מהריט"ץ החדשות סי' כה). אחרי פטירתו של ר' יצחק יפה עברו הכתבים לידי ר' מנחם, בנו של ר' יצחק, והוא הביא לדפוס את הספר **"יפה עינים"** וכתב לו הקדמה. חתנו של רבינו הוא ר' אלעזר פסח, תלמיד חכם חשוב מקושטא שנפטר בערך בשנת שני"ט. חותנו מביא דברי תורה בשמו בספר **"יפה ענף"**. כנראה היה קרוב של הגביר הנדיב ר' משה ב"ר אברהם פסח, שהלוח לרבינו סכומי כסף גדולים להדפיס את **"יפה מראה"** ו"יפה תאר" ואחר כך נתן לו את ההלואה במתנה.

חבורי רבינו

חבוריו של רבינו באגדתא גדולים מאוד בכמותם. כפי שמציין ר"מ בניהו, הספר **"יפה תאר"** הוא כנראה הספר הגדול ביותר בכמות מכל ספר שנדפס למן המצאת הדפוס ועד היום. לפיכך היתה הדפסתם של ספרי רבינו כרוכה בקשיים רבים. קשה היה להעתיק אותם כראוי ולהכניס

בשם **"יפה מראה"**. חבור זה הוא הספר היחיד שזכה להדפסו בחייו. החבור נשלם ביום כ' אב שמי"ז ונדפס בוויניציאה בשנת ש"ן. המביא לדפוס, אשר פורין, כותב שהמחבר בקש ממנו להזדרז בהדפסה כי בדעתו להתחיל בהדפסת **"יפה תואר"**, והוא מוסיף כי למרות שבית הדפוס היה עמוס בעבודה הדפסו את **"יפה מראה"** בזריזות **"לבקשת רבים יחידי סגולה מנדיבי עם קודש, הפצירוני בתכלית הלחץ לעשות רצונו"** של המחבר. הספר נדפס אחר כך פעמיים: בשנת תפ"ה-תפ"ו הדפיסו הג"ר מיכל חסיד אבי"ד ברלין, והוסיף לו הוספות בשם **"יופי מכללי"**, ומיד אחר כך נדפס הספר שוב באמשטרדם בשנת תפ"ז.

חבור נוסף של רבינו על המדרש הוא הספר **"יפה ענף"** על מדרש שמואל, שחברו אחרי שזכה לסיים את **"יפה מראה"**. הפירוש למדרש שמואל לא נדפס, והוא נמצא כיום בספריית הבודליאנה באוכספורד, בכתב יד קדשו של המחבר. בכתב היד אף נמצאת הסכמה מאת רבני קושטא, ובתוכם ר' יהודה רוזאניס בעל **"משנה למלך"**.

רבינו שהיה **"מרא דאגדתא"** ערך חבור נחוץ, מפתח לאגדות חז"ל, בשם **"יפה לבדיקה"**. הוא מזכיר חבור זה בהקדמה ל**"יפה תאר"** על בראשית, וזה לשונו: **"זה לי כמה ימים חברתי קונדריס קראתי יפה לבדיקה, אשר הוא ציונים על אגדה ואגדה בכל מקום שתמצא האגדה ההיא גם כן במדרש הזה ובזולתו מהמדרשים"**. ספר זה נמצא כיום בכתב יד בספריית הבודליאנה באוכספורד. הרב חיד"א ראה את הספר ומזכיר אותו בספרו **"שם הגדולים"** (בערך **"יפה לבדיקה"** ובערך ר' שמואל יפה). בהקדמת רבינו ל**"יפה לבדיקה"** הוא כותב שהרבה אגדות חז"ל הובאו בכמה מקומות בתלמוד ירושלמי, מדרש רבה על התורה וחמש מגלות, מדרש תהלים ומדרש שמואל, ופעמים רבות יש הבדלים בין המקומות השונים, ומה שסתמו חז"ל במקום אחד מפורש במקום אחר. לפיכך **"ראיתי להציב ציונים להורות על מקומות האגדות בכל מקום שהם על סדר המדרשות..."** וקראתי שם קונדריס זה יפה לבדיקה, שעל ידו יבדקו כל חלופי נסחאות האגדות".

רבינו גם חבר פירוש על התנ"ך, וקרא לו בשם **"כתבי הקדש"**. הוא מזכיר אותו כמה פעמים בספריו.

במקצוע ההלכה חבר רבינו ספר שאלות ותשובות בשם **"בית דין יפה"**. חבור זה לא נשתמר, אולם כמה מתשובותיו של רבינו נזכרות בפוסקים. בידי הרב בעל **"כנסת הגדולה"** היו כמה תשובות מאת רבינו והוא מביאם בספרו (כפי שכותב הרב חיד"א ב**"שם הגדולים"**), ראה **"כנסת הגדולה"** אבן העזר סי' כט הגהות בית יוסף סעיף קנה: **"ובתשובות כ"י למהר"ש יפה ז"ל..."**.

כתב לו הקדמה, סידר את המפתחות והוסיף ציונים והערות.

הפירוש על שמות נדפס עוד פעם אחת בלבד, ב**פראג**, בשנת תמ"ט. הפירוש לויקרא נדפס עוד פעמיים: בזולצבך תמ"ח ובוילמרשדורף תע"ד. מאז לא נדפסו. **אנו מדפיסים כאן את ספר שמות בצילום מדפוס ויניציאה תי"ז ואת ספר ויקרא בצילום מדפוס וילמרשדורף תע"ד.**

"יפה תאר" על במדבר רבה ודברים רבה לא נדפס. שני החבורים הללו, כתובים בכתב יד קדשו של רבינו המחבר, נמצאים בספריית האוניברסיטה בקימברג.

ספר **"יפה ענף"** על מגלות רות, **אסתר ואיכה** הוא החבור האחרון שכתב רבינו, וסיימו בל"ג בעומר שני"ג. החבור נדפס בפרנקפורט דאודר בשנת תנ"ו על ידי ר' שמעון ב"ר יעקב, שליח קהלת צפת. ההכנסות ממכירת הספר היו מוקדשות לצפת. רבני אשכנז כתבו לספר הסכמות נלהבות, ור' דוד אופנהיים כתב לכל קהלות מעהרין לסייע להדפסת הספר. מאז לא נדפס הספר שנית. **אנו מדפיסים את הספר בצילום ממהדורת פרנקפורט דאודר תנ"ו.**

"יפה קול" על שיר השירים נדפס באזמיר בשנת תצ"ט על ידי ר' חיים בירב (נכדו של ר' יעקב בירב מצפת) ועל ידי חותנו הג"ר חיים אבולעפיא אבי"ד אזמיר. הפירוש לשיר השירים הוא באמת חלק מהפירוש לחמש מגלות שרבינו קרא לו בשם **"יפה ענף"**, אלא שהג"ר חיים אבולעפיא נתן לו את השם **"יפה קול"**. גם ספר זה לא נדפס שנית ואנו מדפיסים אותו עתה בצילום מדפוס אזמיר תצ"ט.

הפירוש למגלת קהלת לא נדפס. כתב היד נמצא כיום בספריה הלאומית בפריז, כתוב בכתב יד קדשו של רבינו המחבר.

רבינו נודע בדורו לדרשן מופלג. הוא דרש בצבור עוד בהיותו כבן עשרים וחמש. רבינו אסף את דרשותיו וסדר אותן בכמה חלקים וקרא להם בשם **"יפה עינים"**. החלק הראשון של הדרושים הדפיס נכדו ר' מנחם בוויניציאה בשנת שצ"א. המגיה של הספר היה ר' יהודה אריה ממודינה, שאף כתב הקדמה ושיר בשבח הספר, ומאז לא נדפס הספר שנית. **אנו מדפיסים עתה גם את הספר "יפה עינים", בצילום ממהדורת ויניציאה.** שלשה כרכים **דרשות והספדים** של רבינו המחבר, שעדיין לא נדפסו, נמצאים בכתב יד (חלק גדול מהן בכתב יד קדשו של המחבר). כרך אחד בספריית הרוזנטליאנה באמשטרדם, כרך שני בספריה הבריטית בלונדון וכתב יד שלישי ובו דרשות רבות לפרשיות ולהזדמנויות מיוחדות מאת רבינו נמצא באוסף בניהו. רבינו כתב פירוש לאגדות התלמוד הירושלמי

בתשובת מהריט"ץ סי' מ' נדפסה תשובה ארוכה של רבינו בענין כפיה על גט. המהריט"ץ דן בדברי רבינו ומסכים לדבריו, וכותב עליו: "אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזנים עם יפה עינים בכף שניה הלכה כדברי המכריע". הנדון שם היה בדבר שאירע לבנו של רבינו, והדבר מתברר מתשובת מהריט"ץ שנדפסה לאחרונה בשו"ת מהריט"ץ החדשות סי' רמ, שם כותב מהרי"ט צהלון: "זה לי עשרים שנה כתבתי והשבתי בתשובה שלמה ארוכה ורחבה... להחכם השלם כמה"ר שמואל יפה ז"ל על אודות בנו שאירע לו מעשה כפיה בגט". פסקים נוספים של רבינו נדפסו בשו"ת מהריט"ץ סי' נג, בשו"ת ראני"ח סי' ג ובשו"ת ר' יחיאל באסאן סי' קיט. כמו כן נזכרים פסקיו בשו"ת מהרשד"ם חו"מ סי' תי"ט ובשו"ת מהריט"ץ החדשות סי' רלט. לאחרונה נדפסה תשובה ארוכה וחשובה של רבינו בענין חשבון שנת השמיטה (מוריה, שנה ט, תש"ס, גליון ט-י). כידוע הסכימו חכמי צפת בימי הרלב"ח ומרן הבית יוסף כי מועד שנת השמיטה הוא כשיטת הגאונים והרמב"ם ודחו לגמרי שיטת המקדימים את שנת השמיטה שנה אחת לפני שנת השמיטה לחשבון הרמב"ם. אף על פי כן לא שכחה המחלוקת בצפת ורבו החסידים שהחמירו על עצמם לחוש לשתי השיטות. בשנת ש"ס נתבקש רבינו להכריע בדבר, ופסק שאכן יש מקום לחשב את שנת השמיטה לפי השיטות החלוקות על חשבון הרמב"ם והרוצים להחמיר ולשמור שתי שנים יפה הם עושים ואין למחות בידם.

בידי הרב בעל "כנסת הגדולה" היה חבור של רבינו שהוא אוסף דינים מחודשים מדברי הפוסקים והגהות בדברי הטור ובית יוסף. בעל כנסת הגדולה מזכיר את החבור – שכנראה היה כתוב בגליון ספר הטור של רבינו – בהקדמה ל"כנסת הגדולה" על אורח חיים, שם כותב ר' חיים בנבנשתי שבמלאכת איסוף דברי הפוסקים קדם לו רבינו, שהתחיל במלאכה, ו"ראש המדברים בזה הוא הרב הגדול מהרי"ש יפה זצ"ל". בעל "כנסת הגדולה" מזכיר את הגהותיו של רבינו כמה פעמים (אבן העזר סי' יז הגהות בית יוסף

סעיף ו', ובסי' קלב הגהות בית יוסף סעיף ב': "ומהרי"ש יפה הגיה על דברי רבינו כלשון הזה" וכו'). וכבר הזכיר זאת הרב חיד"א.

רבינו חבר עוד סדר גיטין. ר' יעקב חאגיז כותב בספרו "הלכות קטנות (בקונטרס לגיטין, דפוס ויניציאה תס"ג דף נט ע"ב) שראה נוסח גט של קטנה (שמוסרים את הגט לאביה) ונוסח זה "העתיקו והדפיסו בעיר קוסטאנדינה מספרו של החכם השלם מוהר"ר שמואל יפה ז"ל, שהעיד המעתיק שהיה כתוב מכ"י החכם השלם הנזכר". בהמשך הדברים בספר "הלכות קטנות" מובאים באריכות נוסחאות גיטין של קטנה שתקנו רבני קושטא, מועתקים מספרו של רבינו.

ספר המיוחס לרבינו אך אינו שלו הוא הספר "תקון סופרים", "והוא נוסח כל מיני שטרות כפי נוסחת ספרי דווקני, להרב... שמואל יפה זצוק"ל בעל ספר יפה תואר". הספר נדפס בליוורנו בשנת תקמ"ט והמדפיסים כותבים שנמצא בבית מדרשו של ר' חיים בנבנשתי בעל "כנסת הגדולה", כתוב בכתב ידו של ר' יוסף יפה בנו של רבינו (ראינו לעייל שבידי הרב בעל "כנסת הגדולה" היו כתבי יד רבים של רבינו, וכנראה כתב יד זה הגיע אליו יחד עם הכתבים האחרים מעזבונו של ר' יוסף יפה). אולם כבר העירו כי רוב הספר "תקון סופרים" הוא מאת ר' משה אלמושינו מחכמי שלוניקי, ורק הסימנים האחרונים של הספר הוסיף רבינו. כפי הנראה היה בידי רבינו כתב היד של "תקון סופרים" והוסיף עליו נופך משלו, ולפיכך חשבו שהוא המחבר.

לסיום נעתיק כאן מדבריהם של רבני קושטא שכתבו בהסכמתם ל"יפה תואר" על בראשית. הם כותבים כי רבינו "סובב לחבב דברי חכמינו ז"ל בלמודי דרשותיהם ודעותיהם הנאמנות באגדותיהם, להפיל ולהשפיל טענות תלויות כל אויב ומתקומם המביא אשם ושם עלילות דברים נגד קדושת שכל מיליהם". וזכותו של רבינו שמסר נפשו לבאר ולחבב דברי חז"ל תעמוד לנו, אכ"י"ר.

יצחק יחלוב